

SĒMUONA MALŪNĀ

Rudis Edvards

(Tēsinīs. Pradē 2026 m. Nr. 3, 4)

Koleklē

Šēs metās Sēmuons jevū nebova siejēs. Žaliava tik daržā ē laukielis bolviu. Iš vēsuos žemēs, kor tik auga kuoki geresnē žuolie ē galiejē so dalgio ožgrēbtē, taisē pašara žeimā. Kor prastiau – ganē tus kelis sava augintus gīvulius.

Abodo matē, ka rēk dar daug kou pērktē, statītē, partaisītē. Sēmuons vēn galvuojē, kāp če rēktom soktēis, kou ožsējimtē, iš kuo prasēmanītē piningū? Naus malūns būtom dēdlē gerā, bet tam rēk laika ē pininga. „Pradē rēk sogalvuotē ē padērbtē kou nuors paprastiesni“, – nējē anam iš galvuos mintēs.

– Agnelē, – saka ons vēina dēina patē, – aš žado pasēdērbtē lēnū koleklē ē šiou rodēni eitē par ūkininkus. Rozvelkis bemaž gatavs – strēcious pajimsio iš bovosēs ablerkas. Bemaž vēsks īr, berēk tik sostatītē ē sorēktavuotē. Je jimsious, po kuokiū dvijū nedieliu galietiuo pajodietē par kēimus.

– Tū lēnū žmuonis jau augēn, rasintās ē išētom kas... – pridevē pati.

– Je gerā ēs, žmuonēs atsēlīgins. Lai doud po sietovē grūdū. Par rodēni ē oždērbtiuo dounā, pašarou ē sieklā... Truobuo juk nieka neišsiediesi.

– Būtom gerā, vo kēta meta gal jau ē sava jevū pasēuginsiau...

– Be kuokiuos abejuonēs. Tik rēk torietē sieklas ē par žēima isētaisītē arkli.

Po tuo Sēmuons, gal sakītē, ligo kuoks atsēskīrielis vēinuolis mērtēnā ožsēdarē sava kalvie. Iš stuorū lēntū padērba koleklēs stala, vo paskou iš balkiu – rozvelki. Kalē ē kalvie – kou ti žmuonēs liuob paprašīs. Tēp ikrēta i kēšenē vēns kēts lits.

Sunkēs ē neīprasts bova po koleklēs apatē kertēniu strēcīu pritaikīms ē sojungēms. Anus dā reikiejē apsaugotē nu če pat krimtontiu notrauktū lēnū galvīliu. Iš blikas padērba tuokē oždara dēdēlē leika, pritaisē anou pri pakuoju. Tumet ont strēcīu jau nebgaliejē bepakiūtē ni lēnstēibē, ni lēngalvē. Vo

ka galietom anus pateptē, tuo leikuo idiejē mažas dorelēs, katras oždarēs dā galiejē priveržtē so nedēdelio pleštekenio šriūbelio.

– Dabā, kap tam ka saka, – posbalsio rokava Sēmuons, – ni pats vel's nebipriēs. – Ē, dā so ronko patompēs, patēkrēna, kāp ta leika laikuos, a nu kuokē stēpresnē dunksteliejēma nenoslenk.

Vēsus rakibuolus tēp vēina so kēto sotaikēna ē padērba, ka i ratus isēkielos rozvelki, ē ont mažū, anuo patēis padērbtū ratieliu prisokēs koleklē, vēino važiavēmo ē vēino arklio sava oždiejēma galiejē gragintē nuors ē i pasaulē krašta. Sēmuons gerā žēnuojē, ka nu spierē sosētvarķīma, nu trokmies ē lēngvoma parēs, kēik galies par rodēni padērbtē, kēik žmuoniū anou pavadins lēnū koltē.

Pērmiausē išvažiava pas artēmūsīus sosiedus. Ož kuoki dešimti mēnotu, ka rozvelki pastatē i vēita, Sēmuons jau pradiejē varītē arkli. Mašina, ūždama ē biški tarškieidama, pradiejē soktēis. Keliuoms eiliems ēdamē aštrē peilē grētā vēn ē kuo švariausē nu stēibū kapuojē lēngalvēs, tad tik nemēiguok ē spiek kēstē. Mašina rējē lēnus, kap kuoki smaka neožkēšama gerklie. Pērmuo vēituo pūra lēnū siejēma nedēdlē teskobiedamē nokulē par dvē adīnas.

– No, a žēnā, pašielēs geroms, – pasakē sosieds Zūbernis, ka Sēmuons pabēngē koltē. – Ē kāp švarē, gali dietē i daržēnēs šalēnē; pelēs par žēima iškadās nebēpadarīs – nebier siemēnū. Ē je nebie gera uora a sovielēnā norautē, anū kluojēma gali droušē palēktē pavasariou... Vo onkstiau, je tik paliksi – liuobi vēskou ē pratruotītē.

Tuokēi žuodē, nuors Sēmuons tuo niekam neparuodē, anam gluostītēnā gluostē šērdi ē maluonē gaivēna.

– Tik, pēkčios, ka nesolūžtom, – pasakē ons atsēlēpdams.

– No, kuo ana lūš, arkliis tēp lēngvā trauk, ē vēsks sokas be kuokē sokliovēma.

– No, vo kēik, koldams pūra siejēma, liuobi troktē onkstesnēs metās? – paklausē Sēmuons.

– Be dvijū dēinū – ni iš vēitas... Vo kēik dā žmuoniū reikiejē, kol paskleisi lēnū stēibus, kol nokulsi, kol apversi, kol viel sorinksi ē naujus paskleisi... Gera dalīka esi isētaisēs, šēs metās nu gaspaduoriu neatsēmuši.

– No, a nebrongē tebūs, je pasakīsio po sietovē grūdū ont adīnas kūlēma? – paklausē Sēmuons.

– Posveltiau. Musintās mon če jau pasakē, kap geram sosiedou...

– No, lai jau būn ē tēp...

Nu kētū Sėmuons pradiejė jimtė pu posontras sietovės ož adīna ē tad ūkininkā sakė, ka palīgėnos so onkstesnio darbo, nier brongė.

Tou pėrmouji karta reikiejė noeitė pas kėta ož sėprašiusi ūkininka, ka tas atvažioutom parsėvežtė koleklės. Ka tas ūkininks pamatė kėimė Sėmuona, ons pamėslėjė, ka ėš Sėmuona pagelbas jau nebso-lauks, tā ištarė:

– Aš tēp ē mėslėjau... Nieks neišėjė? Kas neat-laikė, solūža?

– Nieks nesolūža, – atsakė Sėmuons, – važiou-jau parvežtė mašinas.

– A tatā anam nekūlė?

– Jau pabėngiem...

– A pašielā? Tėik greitā pūra siejėma...

– Par dvė adīnas.

Ūkininks nepavierėjė, kou gėrd, bet, gėrdie-dams, ka paugės žmuogos saka, pakinkė arkli ē iš-skobiejė pri koleklės.

Tou dėina Sėmuons lėnus nokūlė dā vėinam ūkininkou, ē ka vakarė pasėveiziejė, kou par pėrma dėina oždėrba, anam ē akis prasėplietė. „Je tēp mon bėrs grūdā, oždėrbsio dounas ne vėinėms, vo dve-jėms metams“, – pamėslėjė ons ē bova patėnkints sava ėšmuonė ē darbo.

Tou rodėni ūkininkā, išgėrdė, ka atsėrada pė-gos ē stebuklings lėnū kūlies, ėjė pas Sėmuona vėrtėniems. Ons gava isėtaišitė ožrašū sāsveni ē ož-sėrašėnietė, kumet ē kamė tor būtė, kamė pabėng-tė, kamė pradietė. Žmuonės, žėnuodamė, kāp grėta ons kol, jau priš sotarta laika liuob atsėrastė kėimė ē lauks, kol pabėngs. Vo po keliū nedieliu, ka dā dau-giau sotrupiejė dėina, Sėmuons, apšvėitės koleklė ketorium lėktarnuom, poikiausė pradiejė koltė ē vakarās. Ūkininkā skobiejė, brongėna kuožna adīna, nes bova pats geriausias lėnū kluojiejėma laiks...

Agnė par vėsa onkstībōji rodėni nomūs dar-bavuos ē kavuojė Juovitelė vėina pati. Sėmuons tonkiausė liuob besosėvuoks tiktā i nedielės gala. Parvažioudams i nomus ratūs vėn liuob parsėvės keliuolėka maišieliu grūdū. Po mienesė Agnė veiz, ka jau ir pripėlta ciela truobuos kertie, bet a kumet žmuogou nu daugoma i skaudiejusi galva?

Bet, vėinā nedielė keitont kėta, anā jau apkīrie-

jė vėinā bebūtė, tā, ka ē nedroušė, paklausė vīra:

– No a ėlgā to bežadi koltė?

– Kol tik žmuonės vadins, kol tik i darba... No-mėi tegrīšio retkartės. Rėk nauduoėtis pruogo. Je jau tuo grūda daug būs ē nebtoriesiau kor bedietė, vešiau pardoutė. Pėrksiau arkli, rėk ē kėtkam. Aš vėn pamėslėjo aple nauji malūna... Juk gerā bova, ka maliau, nereikiejė niekor daužitėis ē išalkė ne-bovuom. Ė dabā geriau būtom šliaužiuotė pu no-mus, pu biški ont žėimuos kou pakīluotė, tonkiau pabūtė so jodviem, – saka Sėmuons, vėinuo ron-kuo laikīdams Juovitelė, vo so ontro spausdams pri savės Agnė.

Pati klausuos ē nebdrist nieka daugiau sakītė. Lai darboujės, vėskou spies aprokoutė ē vieliau, nieks niekor nepabiėgs...

Vo Sėmuons, pandielė rītmetie, dā neišaušos atsėkielės, jau viel išvažiou, ē Agnė anuo nebma-ta ciela nedielė. Ka kuo neašaruodamė atsėsvėi-kėn ē atsėbočiou, tou patė mėnota abodo praded galvuotė ē lauktė ateinontės sobatas, ka viel galies apsėkabintė ē nikėinuo negainiuojemė pabūtė sava būrelie artėi vėns kėta. Agnė nežėnuojė gerā ni kamė ons darboujės, ni kor ons važiou so sava koleklė. Tad kėtam žmuogou, ka klausė, kor i Sė-muons, maž kou tegaliejė pasakītė, tik tou, kuo-kiuo posie ons dabā galiptom būtė...

Vo nomūs Agnė bova vėsuokė knebėnė. Ka ne-sokaistom ē nesopliktom stuorā sopėltė grūdā, anus reikiejė parkasėnietė, parkielėnietė. Reikiejė priveizietė Juovitelė, laiko pamėlžtė karvė, rūpin-tėis avimis, pašertė dvė prīstatė augėnamas ožtver-tas kiaulės, gaspadėnautė ē švarītėis truobuo, vėrtė valgītė, plautė vāka drobolės, raviėtė darža ē bolvės.

Ana džiaugies, ka šėms metams ir prisėkasosio daug velienu ē ka anuos gerā deg, ka vīrs viel pradiejė neprastā oždėrbtė, ka jau gal kėik pasėrokoutė so Juovitelė, ka ir šėlts saulietis rodou ē pro longa tuo-lėi matuos, ka gīvenėms ir pėlns kuožnuos dėinuos netėkietomu ē maluonomu. Jau ē ta vėita, teisībė sakė Sėmuons, Agnė nebatruodė tuoki prasta, ē tas tīrlaukis liguo somažiejė, sošėla – akims jau bova maluonoms pamatītė, kāp tuolėi i apsėkudriejusi debesi lėdas rauduona saulė, ont vakara laukūs pakėlšt baltā sėdabrėnė mėgla ē paskou vėskis pritemst ē išnikst, sosėger i atėjosė nakti. Agnė vėn liuob

(Nukelta i 44 p.)

pamēslītē, ka be žmuogaus ronku ē be anuo rūpesniu nier nikuokiuos suodības a noma. Žēnuomās, tēkruo žmuogaus būnamuo vēituo rītmētie tavi vēsumet tor pasveikintē gēismininks špuoks a kuoks kēts lauka paukštis. Sēmuons prižadiejē pavasari pri truobuos pakeltē kelēs špuokēnīcēs:

– Par žēima būs laika, padērbsio. Paukštiu gēismēs pri noma tēkrā ka rēk, nieka nelaukēs padērbsio.

Ē dā vēns dalīks Agnē nedevē ramībēs, bet aple tou so Sēmuono dā nerokava. „Rasintās tik tēp kas nuors īr...” – mēslējē ana, ka viel prapoulē mienesēnēs. „Vo rasintās jau ontros beldas... Nedouk Dēivē, nespiejau iš brūda ištrauktē dā tuos... Nedouk Dēivē...” Tēp ē liuob pasēbēngtē vēsē Agnēs išvediuojēmā ē iš tuo pastaruojē dalīka nikuokiuos išeitēis ana neliuob berastē. Tas mēslēs liuob notrauktē kuoks belaukous darbs, pradiejusi vuožuotēis Juovitelē, a dā kas. Bet ē ana pati lig gala neliuob nuorietē vēskou apmēslītē: „Rasintās nieka dā nier, tik mon vēinā bebūnont tēp pasēruodē...”

Bet gīvenēms žuodēs nier parkalbams. Kas jau prasēdiejē, tas aug, dēdie, skleidas ē, soējos laikou, pražīst. Ē Agnē dā po mienesē priējē patē sau ē Sēmuonou prisēpažintē, ka īr neb vēina, ka viel rēks gimdītē.

– Tēp jau žanuotēms žmuonēms ē prisiēt. Darboutēis, augintē vākus, pasēmelstē Pondēivou, veizietē, ka nieka niekam netrūktom. Tas pats ē vedom. Vo kas kēts?

Ka jau Sēmuons tēp paaiškēna ē nimaž nebaidies, pri anuo prisētaikē ē Agnē. „Nuors, – mēslējē ana, – kas nekaitie vīrou – pasēdarbou, pasēdarbou luovuo, ē vēsks, ē nieka nebžēna. Vo to, muotrēška, žēnuokis pati, kēik tas maluonoms tau paskou kaštou... Kuoki tatā pasaulie īr nelīgībē ē neteisībē...” Bet balso aple sava slaptus išvediuojēmus ē po biški artiejonti varga niekam nieka nesakē. Agnē baisē liuob nepatēks, ka rēks eitē pas muotrēšku daktera, vo ons liuob būtē vīrēšks. Tuokiū daktarū ana daktarās nelaikē ē ēiškuojie, ka tas daktars būtom muotrēška. Bet Agnē bova stēpri, svēka ē kol kas anā nikuokiū daktarū neliuob reikietē.

– Rasintās ē gerā, paugs abodo tou patio laiko ē vargo, – ana liguo ē pritarē Sēmuonou.

I pat rodēnēis pabaiga, ka jau lēnā a tuokio, a kētuokio mado pas žmuonis bova iškoltē, vēina pavakarē Sēmuons so vēsuoms sava mašinuoms parvažiava nomēi. Tujau pat ons pri kalvēs padērba dā

vēina neaukšta palagieli ē, gerā sotepēs so šmīrio, vēsas mašinas padiejē kētēms metams. Tik ont mažāsēs tekēnelēs onttaisē lodelē, vēdorie itvērtēna ēina. Išējē gerē ratelē. Pats isēkinkēs galiejē vēžiuotē prilaužītus batvēnlapius, nopjautas žuolēs, nokastas bolvēs a kuokius nesunkius dāktus.

– To če mon gera nuočina itaisē, nebrēks iš vēsū sīlū betompītēis, – apsēdziaugē Agnē, parsēveždama iš dērvā pēitams prikastū bolviu.

Ka Žalēmā sosiedosio pri stala soskaičiava, kou šiou rodēni Sēmuons oždērba, pamatē, ka i nomus parsēvežē posontra šimta litu ē šmuota grūdū. Matē, ka anū ožteks ne tik dounā, pašarou, sieklā, bet ne vēns maišos lēks ē pardoutē.

– Žēnā, – pasakē Agnē, – so patio velnio patruopējē pasēdērbēs tou mašina. Aš mēs, ka kamē kētor tēik ni iš tuola nebūtumi oždērbēs.

Sēmuonou patiuos žuodē bova patis svarbiausē ē maluoniausē. Ons laimings pasēveiziejē i anou, apkabēna, pabočiava ē pasakē:

– Ka pats galvuoji, ē Dēivalis paded.

– Jau ne kētēp...

Pandielie sosieds Zūbernis važiava i torgo. So kelēs maišās grūdū isēprašē ē Sēmuons. Sava tavuora greitā pardavēs, pradiejē iduomautēs pardoudamās arklēs. Bova vēsuokiū, bet daugiausē anam patēka nestombi ketoriū metu rauda komēlelē. „Če īr tuoki, kuokiuos mona ūkie, ka ē rēktom“, – pamēslējē ons, bet pri kopčiaus dā nējē. Vākštuojojē aplinkou, idiemē veiziejies i kētus arklus, klausies, kou žmuonis rokou, kēik praša. Tas ūkininks, palīgēnos so kētās, prašē daug, bet ē arklīs bova gers. Ka noējē tuos komelēs nenopērkē vēsē kētē pērkiejē, tumet priējē Sēmuons. Apveiziejē, apčiopēniejē, apgluostē, pavediuojē, pamiegēna pakinkītē i ratus ē toukart paklausē:

– No, tā kēik prašā?

Žmuogos matīdams, ka atējē tēkros kopčios, ožsēprašē nemažā, bet kelēs dešimtis litu mažiau, nego onkstiau.

– No, bet ē brongininks tamista. Ontā ož tou pati gali geriausi arkli nosēpērkētē ē išleisi bemaž šimto mažiau...

– Tuokē, kap mona arklē, nenopērkēsi. Jauna, be nikiu, neslinka, geruos gatungas, platē žingsnē... Džiaugsīs nosēpērkēs, ūkie darbā slīs nu ronkas kap ondou... Ne vēina karta atminsī muni ē gero žuodio mēniesi.

– Žėnā, prieteliau, mon, senam vėlkou, aple arkliaus aiškintė daug nerėk, aš gīvuli matau iš pėrma prijėma. Bet pardaug prašā. Je nolėstomi dā pėnkėsdėšimti litu, jimtuo. Nuors vėstėik parmuokietuo, bet gīvulis mon patink, nuorio tuoki torietė.

Pardavies, nieka nebsakīdams, pastuoviejė, pagalvuojė ė pasakė:

– Še pėnkis.

Ė, ka jau sokėrta ronkuoms, dā pasakė:

– Gaila gīvulė, pats išaugėnau, vėskuo išmuokiau, bet rėk pininga, spaud skuolas, nebišsėso. Ejuov so gīvulio i torgo ė atruodė liguo sava laimė išvestiuo iš nomū... Ė, jau i pati torgo atėjės, dā pardoutė nenuoriejau, dieltuo ė prašiau pardaug... Bet nepardavės nebatėskaitau so banko ė mona vėsos ūkis... – nosėmėnės ė vuos neašaruodams nebiabėngė sakėnė...

Paskou abodo noėjė i karčema, sosiedosio pri stala ožkonda pėitu, sogierė magarīčės ė Sėmuons išjuojė nomėi. Juo kelio ė pats netėk, ka jau sied apžergės sava arkli ė dā kuoki. „Pamatė vėsė išsėgous, pols veizietė, dīvuosės...“ Ė viel atsėmėnė, kāp sunkė šiou rodėni darbavuos, kėik oždėrba, ė negaliejė patėkietė, ka tas anuo darbs galiejė pavėrstė i tuoki poiki gīvuli. „Keistā ėr sotvarkīts žmuoniū pasaulis. Kuli, kuli lėnus, ė še – rodėnėi besėbėngont iš tuo darba jau išėt tuoks poikos arklīs...“

Agnė ni iš tuola nemėslėjė, ka Sėmuons jau galietom parjuotė ont sava arklio. Pamatiusi pro longa ė ronkuoms sodaužė. Pasėtėktė išėjė abėdvė so Juovitelė.

– No, Sėmuonā, musintās padūkā? Parvestė i mūsa nomus tuoki puiki arkli, juk netoriau ni kor pastatītė... Graži komėlėlė, rasintās ė varda žėnā?

– Lunka, – pasakė nieka nelaukės. – Tor naši žingsni, parjuojau vėino viejo... – Ė papasakuojė Agnė, kāp pėrka, kāp nebgaliejė bepraėtė pro šali, kāp išleida bemaž vėsus išsėvėžtus piningus:

– Žmuonės pasakuo, ka grėtā tėi piningā nikuoikiuos verties nebtories. Kartās juk ė ipasakuo. Mės, pėrksio, ka kartās vėsos mona rodėns darbs nenoėtom šonėi ont oudėguos...

– No, jau pabrongė ožmuokiejė, bet juk daili ė stipri gīvuli toriesiau...

– Vo par žėima, kap ė kėtus gīvulius, laikīsiau ontrūs galūs...

Sėmuons, ni nepasėtārės so Agnė, iš onksta ontrūs galūs arkliou bova pripilės ė pasėdiejės kelis maišelius avėžū.

– Agnelė, – paruodės tus grūdus pasakė vīrs, – vėsus palėkiau arkliou. Anam juk priš akis šimtā sunkiausiu darbū...

Tou pati graži, šelta ė ėlga rodėni Sėmuons kėba artė ožsėstuoviejosė žemė ė neskobiedams, vėn paėlsiedams pu biški ė neužvarīdams komelės, vasa-ruojou sosėarė cielus do aktarus dėrvu.

– Ka būtom ne tėp artėi žėima, tujau pat pabertiuo rogiū sieklas... Torietomem kėtās metās sava.

– Gerā būs ė varsts, – atsėlėipė Agnė, atėjusi so Juovitelė i lauka ė veiziedama i nošėlusi vīra ė vaguo sostuojosė dailė, apvalė komėlėlė.

– Ėt vago ligo būtom senė. Pruotings gīvulis. Neveltou anou pardoudams tas žmuogos gailiejuos. Kol kas nepatimėjau ni vėinuos idas...

Agnė

Tou žėima Žalėmu truobuo pasėgėrda dā vėns naus balsos – gėmė anodoms sūnielis Liudvis. Juovitelė jau bova dėčkė, tad ana sava pasoupoujema luovelė ožleida mažam bruoleliou.

Ožleistė ožleida, bet vėina dėina Agnė, parėjusi iš lauka, pamatė, ka ana ėr isėlėpusi i sava gražioujė luovelė ė, nieka neveiziedama, so vėso bruolelio lek i abėdvė posė vuos nevėrsdama par galva.

„Ė kāp to, velnāti, par tuokės aukštas gardelės galiejė isėkartė?“ – pamėslėjė ana, atėtraukė nu luovelės mažiuosės pristumta krasė ė balso dokrelės paklausė:

– Juovitelė, juk to luovelė atėdevė bruoleliou, kam to i anou belėpi? Juk tetė tau jau ė padėrbės dėdlesnė, to lėpk i sava luovelė. Bruolielis nuor mėiga... – ė, iškielusi Juovitelė iš luovelės, pastatė anou ont grindū.

– As soupoujo bluolieli, as anou uz mėgdiau...

– Anou rėk soupoutė atsėstuojuos šalėp, lėptė i luovelė negal.

– As nuolio lėptė, as soupoujo bluolieli isėlėpusi, vedo abodo soupoujevuos... – nepasėdoud vuos nevīviedama mažuoji.

– Tėp negal. Tō netīčiuoms ontvirsi ont tuokė mažėlėlė ė bruoleliou dėdlė skaudies...

– As isėkėpsio ė soupousio, as nevėlsio, – vīv Juovitelė.

Agnė šėp tėp pavīka norokoutė merguitė ė po tuo ana, ka ė dėdlė liuob nuories lėptė i sava pėrmoujė tievėlė išdruožėnieta luovelė, nepasėklausi

(Nukelta i 46 p.)

mamas neblēpa. Bet Agnē dēnuos laikē liuob atras laisvesnē laika ē keliuoms mėnotuoms ikels Juovitelē pasēsoupoutē. Tuo mažājē jau liuob ē ožtektē.

Agnēs ē Sėmuona truoba bova šelta. Ka gerā liuob pakūrins ē pečios ikais, nuors laukē būs ē dvėdešimtės laipsniu šaltē, pu truoba galiejē vākštuiotē plėks. Džiaugies Agnē šelomo vakarās maudīdama Liudvieli, parvīstīdama anou i naujės drobolelės.

Sėmuons, sošalos žemē, liuob kinkīs arkli ē važious kėrstē mėška. Bova soplanavės pavasari statītē darženē ē pri anuos prijungtē kūtalē; juk rodėni rėks vėitas sosėkrautē šiaudams, šėinou, negerā ont lauka laikītē ē ūkē padargus...

Agnē, po gimdīma gan grėtā atsėstatiusi, sosėpriejusi, liuob ūki apeitē. Ka vėskš če pat, truobuos ontrūs galūs bova, i lauka nereikiejē eitē, liuob galiētē pašertē, pakrėktē karvė ē avis. Kiaulės priš šaltius jau bova išpuovė ē dabā mėsuos diejē i katėla bemaž lig privalgont. Sunkiūsius darbus ē dabā liuob nodėrbtē Sėmuons. Tam liuob būs skėrtē ēlgē žėimuos vakarā, vo je anū pritrūks, kuokē dėina liuob nebvažious i mėška.

Praėjos žėimā, suodības kėimė jau kūpsuojē kelės riktingas krūvas poikiausiu roustu. I vasaras vėdori jau stuoviejē ē aukšta, egliu sakās kveponti, skėiduoms kluota daržėnie, vo pri anuos gala prisėglaudē daug žemesnē, bet šelta kūtelē, i katrou poikiausē tėlpa vėsė anodoms gīvulē. Tās patės metās iš sotaupītu piningū nosėpėrkės trūkstamas statībėnės medžeguos, Sėmuons ontramė truobuos galē ožbėngē irėngtē do kombarius, tou patio padidinams anū pluota. Dabā jau toriejē ožtektē vėskam vėitas, tad gīventē pasėdarė patuogiau.

Viesesnės metās Sėmuona lėnū koleklė vės dā veikē gerā, tad kuožna rodėni ons kuokėms dom mienesems vėn liuob išvažioutē oždarbiautē. Dabā Sėmuonou, ka jau toriejē sava arkli, parsėkraustītē nu vėina pas kėta ē parvažioutē nomėi bova daug lėngviau. Sotarto laiko ons, a līnont, a saulē švėitont, jau jem ē ivažiou i gaspaduoriaus kėima. Vielīva rodėni grīžės po kūlėma darbū, liuob parsėvežtē nomėi ne tik vėina kėta šimta litu, bet ē maišus grūdū. Iš tuo gera vėsomet liuob lėktē vėns kėts vėžėms grūdū ē pardavėmou. Vėžė anus i torgo.

Vuokītiū laikās pasėbėngē truobuos ē žemės nuomas sotartės, tad Sėmuons, noėjės pas šėimi-

ninkus, sorokava, ka anėi tou truoba so vėsō žemē pardous. Pas notara sotvarkē puopierius ē par do meto Žalėmā iš bovosė savininka vėskou išsėpėrka. Sėmuons iš tuos laimės bova pagatavs paršuoktē par sava statītas truobuos stuoga:

– No va, Agnelė, toriau, kāp tam ka saka, sava kertē, esau ont savėi puonā ē dabā jau nieks vedoms nebgalies bepastumdītē.

– Gerā nopėrkuov. Kou anėi besaka, ka nunešē atėdoutē tam tievou pastarūsius piningus?

– Tas sienis, jau anū tievs, dėdlē pruotings žmuogos, tad ons ē rokou:

– Tuokėms duorėms žmuonėms negaila. Laimingā gīvenkėtau, auginkėtau sava vākus... – ē, pajimdams piningus, paspaudē mon ronka.

– Isėveiziejos i kėtus, – pasakuo tuoliau, – mon pasėruodē, ka tēi anuo vākā ligo ē nekontėnē bova ont tieva, ka ons tou truobalē pardavē. Bet žemē ē vėsos oždiejėms bova anuo, tad tēi vākā nieka anam negaliejē padarītē.

– Kāp tad. Vākā iš tievū vėskou nuor gautē vel-tou, vo tievou, matītėis, reikiejē piningū, ons ē pardavē, – padiejē taška Agnē.

Atėjos pavasariou Sėmuons, kamė bovės, kamė nebovės, veiziek, jau ē parēt iš mėška nešėns keliuoms vuobėleliems ē griūšeliems. Tujau pat maiša muolė vapna, ded i anou luopėta karvašūdē, kėš i tou tešla medieliu šaknis, iškas ožkūtie nedėdėlė doubelė ē dėig. Ė, ka Agnē, vėina dėina išėjusi i lauka so vākās, soskaičiava, pamatē, ka tėn jau ī padėigtē dvėdešim pėnkė medelē.

– No, vedom dabā tėik jau tėkrā ka ožteks, suodininkās juk nebūsiau, – pasakē ana.

– Jau gal ē ožtektē, – pritarē Sėmuons. – Daugoma nier kuo bėjuotē, vėsė nikumet neprigīs. Vedom būs i valės ē je augs kuokē pėnkiuolėka. Vasara rėks eitē pas sosiedus paėiškuotē gerū žėimėniu veisliu.

Vo tuos ketorės, kor bova seniau padėigtas, jau pradijē vuobolautē, Agnē pėrmāsės vasarėnės vuobulās jau vaišėna kėtus, valgē ē pati. Kousdama vuobula vėn liuob pagalvuos: „Kuoks tatā keists ir soriedīms, ka iš jouduos žemės gal išaugtē tuokėi skanė dalikā. Mona galva tuokiū stebūklū negal parprastē...“

Gīvenont Žalėmams tuoliau nu miestalē, anodom bemaž nekliudīdams par pasauli noužė kars: pu permō – i rītus, vo paskiau – atgal i vakarus...

Vuokītē laikās pėrktē kou nuors liuob gautē tik

tėi, katrėi toriejė daug žemės, pilė pilevas. Ož tou liuob doutė taluonus, vo ož anus galiejė nosėpėrktė vėsuokiu miestietėšku prekiu. Vo Žalėmā tou laiko tik kūries, anodo neliuob gaus vėina taluona ė krautovie nieka negalies nosėpėrktė. Tās laikās ė dounā ė tā nosėpėrktė reikiejė torietė taluona. Ka so valdė daug rėkalū netoriejė, tā anodo ė tvarkies solig sava išgaliems: kou iškasė, tou patis ė solesė. Bet kuo anodom reikiejė, nieka netrūka. Ka biški ė brongiau, liuob nosėpėrktė torgou. Vo tēp jau ne kažkuo ė tereikies. Ka jau kuo pabrėkėnė rėks, Sėmuons noēs i kalvė ė iš kuokė gelžgalė pasėdėrbs pats. Nebova išronkė, tad abodo ė nesėskundė.

Iš vuokītė laikū Žalėmienė i šėrdi bova ikrėtusi tik vėina rodėniejontės vasaras pavakarė. Atsėtraukdamė vuokītė anuos vīra ė anou patė kuožna dėina liuob varīs kastė apkasū. Anėi bova vėsā netuolėi nu nomū. Vuokītė Agnė priš pėitus nomėi liuob paleistė onkstiau. „Ka ė kareivė, bet sopratingė, ne žvieris“, – liuob mėslītė Agnė. Kėtųjų dėina anodo pri tū apkasū liuob nebnoeis. Tujau pat so velnės ė žaibās liuob atpols seniūns:

– Kamė esatau? A aš ož tamistas dėrbsio? Je rītuo viel neatėsėtau, būsėtau itrauktė i puopierius ė perdoutė komendantūrā... Rinkėtavuos: a dėrbtė pri nomū, a važioutė i Vuokītėjė...

Ostaunė kuožna dėina varīs ė varīs. Juovitelė, nuors ėr tebėbova dā mėnks vabals, bet jau toriejė priveizietė Liudvielė. Agnė išėidama prigondins:

– Je bruolėlė neveiziesi, vuokītė pajims vedom so tetė, išveš i Vuokītėjė ė toukart toriesi būtė vėina vėsa laika... Būk dailė ė vedo ont pėitu pareisiau ...

Ė ta vāks, bėjuodama vuokītiū, ka ė nedėdlė tepatėks, kavuos tou sava bruolieli ė par vėsa dėina poldėnies pri longa veizietė, a neparėt mama, a anou kartās nebūs jau pagruobė vuokītė ė išvežė...

Vėina dėina i truoba iėjė vuokītiū karininks.

Luoveliė knīkčiuojė ė niorniejė pakaitė pagoldīts Liudvielė, vo Juovitelė, pamatiusi vuokītiū karininka, išsėgonda ė grėtā palinda pu luovas. Vuokītis, pasėveiziejės i vākus, priėjė artėi pri Agnės ė saka:

– Niekor jodo šėndėin nebėkėtau, niekor nebvažiukėtau.

Juovitelė, pamėslėjusi, ka vuokītis nuor pagruobtė anuos mama, grėtā išlinda iš paluovė ė, paleidusi vėsa gerklė, pakielusi kumstelius, pradiejė poltė ont tuo vuokītė:

– Nekušink mamas, aš neleisio vežtė i Vuokītėjė... Pasėtrauk nu mamas...

Vo Agnė, ramindama vāka, galvuo: „Kuoks četas tuo karininka pasakīms „nėkėtau...“ Soprask, žmuogos kāp tik nuori, bet čė kažkas ėr neb tēp...“

Rītmetie abodo sava akimis pamatė, ka jau ni vėina vuokītė nebie, jau anėi par nakti pasėtraukė ė ėr parėjė rusā.

– Matā, kuoks gers pasėtaikė tas vuokītis, – vėn ė vėn liuob atsėmins Agnė. – Ons jau vėskou žėnuojė, bet vedom tėisė negaliejė pasakītė. Tik pasakė, ka niekor nebrėk bevažioutė.

Tēp tatā nė iš šiuo, nė iš tuo viel ožėjė rusu laikā. Strėpėniū kaims bova nuošalie nu dėdliūju keliū, artėi nebova nikuokiū mūšiu, tad žmuonės čė, ne kap kėtuos vėituos, gīvena biški ramiau. Čė ė tū kareiviu tėik daug nešlaisties, tiktā kaima žmuonės gėrdiejė, ka kėtor anū ėr sausā. Bet vėgīstiu, ožėjos rusams, ožteka ė čė. Vėina dėina iš kažkor atsėrada kareivis. Atėjė pas Zūberni, apsėžvalgė, apsėžvalgė, apveiziejė jauna gražė anū komelė ė, matītėis, anam tas gīvulīs patėka. Tujau pat apsėžergė ė nopierė zuovėzduoms. Ė, ka nuori, dabā anam pašvėlpk. Biega sosieds, veiziejė, ėiškuojė, bet a to besogausi vieji laukūs?

Sėmuons tou dėina ož karta pasėmuokė ė tujau pat sava komelėlė pakavuoje mėškė. Padėrba iš eglės šakū tuokė lūšnelė, itaisė ožjiedi. Ka ė tuolėi bova, liuob važioutė kuožna dėina apveizietė, kāp tən bier, pašertė arkli ė pagėrdītė.

Sėmuons ė dabā daug laika liuob praleis sava kalvie. Agnė liuob sakīs, ka tən ons kėrmie kiauras dėinas. Darbavuos. Tā šiuo, tā tou liuob padėrbtė ė žmuonėms. Parėdams vakarė i truoba, veiziek, jau ė parneš kuoki šmuota mėsuos, a ruskinu piningū–rubliu. Tus piningus kaimė ė miestė maž kas tevertėna, krautovies nebova prekiu ė nebova kou ož anus pėrktė. Vo ė duorū krautoviu dā nikamė nebova, nuors maista kartelės jau ė bova pasėruodiosės.

Tuo sava kalvie Sėmuons vėn dā liuob galvuos aple nauji malūna. Jau statīs tuoki, ka nikuokėi viejė nebverstom, jau kāp vėn reikint. „Tories eitė bėldiedams ė mums vėsėms oždėrbtė douna,“ – liuob mėslīs, sava akies jau matīdams galingus malūna sparnus, gėrdiedams ūžontės gėrnas, bešvėlpunti zėimari ė ablerka. „Vo ka jau būsio ožsėdėrbės dau-

(Nukelta i 48 p.)

giau pininga, nosēpērksio dā ē matuora. Toukart, pasējiemēs gēža, galiesio maltē dēina ē naktī.

Po biški auga vākā. Jau ē Liudvielis pradiejē rokoutēis, nuors dā tik sava žuodelēs. Poudilieli vadēna „biev – biev“, vo pēina „piev – piev“. Juovitelē liuob jouksēs iš tuokiū bruolē žuodiu ē klaus mamas:

– Vo dēk ons nesaka tēp, kap mes rokoujemos?

– Tebier prīsvēlēs lēižovielis.

– A tēp, kap grondēnē pri katēla? A anam neskaudiejē, ka prīsvēla?

– Neskaudiejē. Ka paugs, pradies rokoutēis kap ē to.

– Lai greitiau paug, aš nuorio so anou rokoutēis...

– Lai, lai, – saka Agnē, – bet rēk anam doutē daugiau valgītē, geriau soupoutē, ka ēlgiau mēiguotom, nežadintē, kol neišmēigt...

Juovitelē, išplietusi joudas akelēs, veiziesēs i mama, ligo sakīdama, ka ana tiktā tēp ē dara.

Po šaltuos, viejoutas ē snēigingas žēimuos pu biški pradiejē švēistēis pavasaris. Pradiuo anuo ligo ē nesējautē. Tebēbova šalta, bet pratīsa dēinas ē jau ož longou, ka švīstēlies saulē, atruodīs, ka kažkor ligo ē prapol tas žēimuos šalts sunkoms ē po uora vērpiedama laksta, ka ē nesošēlusi dā, bet jau aiški saulēs švēisa. Paskou dēinuovēdēs pradiejē kēimē tērtptē i aukštus šončius sokasts snēigs, pu biški griūtē ē smegtē aukštē laukū viepotēnē. Ē Agnē ni jostē nepajota, ka vēinuo kētuo vēituo pri truobuos pradiejē joudoutē darža žemē ē vēsē pašalē prītvēna ištērposē snēiga ondēns...

Nuors Sēmuona galva ē nervus bova ožjiemē vēsuokēi svarstīmā ē abējuojēmā, bet atējēs pavasaris ligo pajiemē anou ož ronkas ē išsēvedē i laukus. Bova pats laiks i išporenta dērva bertē grūdus, daržams ē bolviems vežtē miešla.

– Šiou pavasari dā vēskou toriau, berēk, tik Pondēiva palaimēnēma...

– Jau dabā tēkrā, ka vēskou toriau, jau galiau gīventē kap ē kētē. Īr žemē, arklīs, karvē, siekla, pastatā, īr vēsks, kuo rēk gīvenēmou.

– Pargīvenuov naujakurīstēs laikus, nesolūžuov, sava ronkuom pasēstatiev, ož patiū oždērbtus pinīngus nosēpērkuov, galiau biški jau ē pasēdēdžioutē...

Vēsē aplinkēnē laukā mērgoliava nu išēlosēs žemēs, iš neartuosēs ligo šepētīs linda švēisžali žuolēlē. Kvepiejē neapsakuomo, bet puojūtēs ē šērdē gerā sovuokamo atsēgavēma šormolio, jodontiuos gīvī-

bēs alsavēmo. Iš platē ē mielēna dongaus nu pat rīta ausis liuob pasēiks ē džiogins cīroliu gēismēs, aplinkou kuožna dēina dērvas grumstus kapstē špuokā ē dēdēlēs jouduosēs varnas.

Agnē so Sēmuono valondelē ligo isēklausē i pasaulē siautoli ē atētrūka nu sava rūpesniu. Anodom akis ē ausis ožgolē tas gīvs pu kuojuoms ē donougou besiautiejis pavasarē gaivals ē anodo pajota, kāp par kūna ēt ligo kuoks vuos juntams rūka a viejē jodiejēms, šēloma, švēisa, vilīuojēnti platībē ē vēltēs. Ont kalnelio maties anodoms budinkā, pradiejosēs i vēršo šakas keltē vuobēlelēs.

– Šēndēin kažkuoki keista dēina. Ligo par daug saulēs, par platē matuos... – keista sava nuotai-ka žuodēs miegēna apsakītē Agnē.

– Tēp ē tor būtē, juk šēndēin pasiejau paskotēnē saujē grūdū, rēk pakeltē abongas ē vēsēms mums, kap ē tēms paukštēms, pasēlinksmintē ē pasēdžiaugtē...

– Matītēis, ka tēp ē rēks padarītē...

Tēp tatā rokavuos Žalēmā, sosiedē ont sava žemēs ežēs ē valgīdamē pēitus. Anodo jau abodo bova tvērtā isēkinkē i gīvenēma ratus ē gatavē trauktē anus karto tēik, kēik anēms šemē pasaulie būs skērtā. Tou pavasari anodo pasēsiejē ciela lauka bolviu, do aktarus jevū, ožsēdēigē dēdēli darža.

Tou patē vasara, ka ē neaiškē, bet iš žmuoniū kalbū pradiejē gērdietēis, ka vēinor, kētor, dā nepasēbēngos karou ē tebesont rusu kareivēms, lietovē nenuor pasēdoutē naujē tvarkā ē praded atsēšaudītē. Dā nebova īprasts tas lietoviu nepaklosnoms. Žmuonēs pasakuodamē nu savēs dā liuob prīdies:

– Tuoki galībē... Neatsēspīrē vuokītis, vo kou gal padarītē ta Lietovelē, tēi kelē anuos žmuonelē...

Kalbas kalbuoms, bet sosēšaudīmā so rusās nesēbēngē ē nemažiejē.

– Nē anēi pērmējē, nē pastarējē tēp, – liuob rokous Sēmuons. – Ējē, parējē vuokītē, dabā – tēi rusā. Lai anēi eit. Vo vedo, kap ē kētē, darbousia-vuos sava ūkie, auginsiau vuobēlis ē vākus...

Žmuonēs liuob pasakuos, ka neēlgā trokos rēks vēsēms rašītēis i koukuozus, ka vēskou iš žmuoniū atims ē duorā gīventē pri rusu valdiuos nieks neleis. Kalbas kalbuoms, bet kol kas nieks nieka nesakē ē nedarē. Vēsē bova so sava gīvulēs, sava žemie siejē ē augēna jevus, bolvēs ē vēsuokēs daržuovēs.

Vo Latvējēs posie dā tebējē kars, vuokītis dā ne-

pasėdevė ni Vuokītėjuo. Tėp gīvenont atējė lītuots ė onkstīvs rodou. Žalėmā džiaugies galiejė laimingā ožbėngtė bolvakasi, šėp tėp sosėarė pavasariou dėrvas. Ė kāp tik ont Vėsū Švėntū paštininkė atnešė raštīli, ka Sėmuons tor prisėstatītė i komisėjė, nes anou tot pajimtė i ruskiu kariuomenė.

– Kāp aš gīvensio palėkusi vėina so dom mažās vakās? – so ašaruoms akies Agnė klausė Sėmuona ė anuos galvuo sokas vėsuokėi neišrėšamė neaiškomā.

Praėjos dėina po šaukėma gavėma, anodo, pavalgė pėitus ė pasėjiemė ont keliū vākus, tebsiediejė pri stala, ka Agnė tėisė paklausė:

– No, a to ė eisi i tou ruskiu kariuomenė? A nebūtom geriau tau pasėkavuotė? Paveiziek, kāp sosiedā dara. Paskou, ka pasėbėngs kars, je ė bepajims, bet jau ne tėisė i fronta.

Tou laiko daug jauniesniu ė pagīvenusiu vīru gava šaukėmus ė dėdlė daug kas neruodies tėms rusams ė nėjė i tou komisėjė. Anėi liuob išbiegs pas tuolėmus gėmėnaitius, kavuosės kuokiou daržėnie, isėtaišis slieptovė šėinė a kūtalie, ilīs i sklepa... Nieks negaliejė pasakītė, kāp vėsk pasėbėngs, i kou pavėrs.

Daug mėslėjė ė Sėmuons, nemėiguojė ons kiauras naktis: „No, gerā, neisio. Vo kas paskou? Kaliejėms? Omžėnā nesėslapstīsī. A tėp, a kėtėp nebūs gīvenėma. Vo atbovės, je gīvs palėksio, parėjės galiesio gīventė kap žmuogos... Netorietom būtė bieduos ni Agnė. Vėsk pastatīta ont kuojū: gīvulė ī, žemė ī, truoba, tvartā pastatītė. Ka ė nebūs lėngvā, bet pu nomus soktėis galies. Rėks dā parokoutė so anuos tievalio. Kol monės nebūs, gal galiptom pareitė pagīventė pas doktėri? Ka ė senielis, bet nuors so vākās pabūs, padies priveizietė nomus...“

Agnė klausams, kou darīs, Sėmuons atsakė:

– Niekor aš neslapstīsious, nieka gera iš tuo nebūs. Ka šauk, tā ė eisio.

– Kāp jau išmanā, – bepasakė nosėmėnusi Agnė.

– Dabā abodo gerā apmėslīkiau, kou ė kāp aš torio par tas lėkosės dėinas padarītė, ka tau, vėinā so vakās pasėlėkos, būtom lėngviau gīventė. Svarbiausė, ka torietomėt kuo valgītė.

Jau bova išpjautė gīvulė, isūriejusi mėsa ė anodo sotarė, ka tou vėina dėdliouji kobėla rėk ikastė i žemė, vo tou ontrouji, mažiesni, ožkeltė ont truobuos vėršaus. Tou apatini dar apdiejė so grindū lėntuoms, ė jau nieks negaliejė soprastė, ka tən īr pakavuots pėlns kobėls mėsuos ė lašėniū... Diel vėsa

pėkta, ka ni šou negaliptom ožoustė, ė i tou vėršuti ni idiejė kelis gabalus mėsuos.

– Ta pakavuota mėsa, Agnė, tau sosėgadīs... Toriesi kou vākams doutė ė pati valgītė.

Sėmuons parvežė i suodība gīventė ė Agnė tievali, pasėrokava so anuos bruolio Juono, ka, je ėlgiau negrīš, padietom sesėrėi nodėrbtė vīrėškus ūkė darbus...

No, ė nustatīta dėina Sėmuons išėjė i miestali, vo tən jau bova karininkā ė naujuokus tujau pat išsėvežiuojė po sava dalinius. Sėmuons pakliova i lietoviu divizėjė. Pėrmam apmuokīmou apgīvendėna Latvėjės mėškūs. Laukė jau bova pradiejė šalsnuotė, vo kareivems reikiejė gīventė šaltuos palapėnies. Valgis bova baisė prast ė vīrā nu kiaura badavėma liuob džiuos džiuotėnuos. Gerā, ka mėškė netrūka miediu. Vėsa laika degous laužs kareivems bova tėkros išganīms. Je ne ons, būtom gīvenė ne tik kiaurā paršlapė, bet ė paršalė ė grėtā vėn, Sėmuona akimis, būtom pristuojosės lėgas ė daug kas so tou pasaulio atsėsveikėnės. Drouesnėjė lietovė, sosiedė būrelie, liuob rokous:

– Tėi rusā nuor mumis ėe tūs Latvėjės mėškūs palaiduotė gīvus...

Veiziesės Sėmuons, kāp rusu kareivė so pjūklās pjaun dėdliausės eglės ė ėe pat, novertė ont lauža, degėn, veiziesės ė anuo šėrdės ašaruos nu tuokiū mėskou daruomu iškadu. „Būs prastė puopierė, je tuokėi šėimininkā ateis ė i Lietova...“ Ė atsėsokės viel pasakīs pats sau: „Vo kuokėi kėtė, je ne tuokėi? Ė ne ateis, vo jau atėjė, jau bova mūsa žemie, ka aš išvažiavau iš nomū...“

Ne vėina išbadiejusi ė paršalusi lietovi ėe tuom nedieliem ė palaiduojė, ne vėina išvežė i lėguonėnė. Vo nomėškems, kap bova priprasta pri rusu, aple mėrusi liuob išsiūstė pranešėma, ė vėsk.

Agnė, vīrou išėjos i kariuomenė, vėina dėina sava tievou saka:

– Dėrba ė stuoruojuies sau, vo ka išėjė... Dabā vėsk ė vėsė darbā palėka mon.

– Pardaug nenosėmink, pakėntiek, dous Dėivalis, pasėbėngs tas kars ė vīrā sogrīš nomėi... Vo dabā mes torem sergietė nomus ė kontrė lauktė.

Agnė sena tieva žuodė daug reiškė, bet anėi negaliejė atstuotė anā vīra ė ūkie tė reikalingu anuo ronku. Agnė anuo, kor ėjė, nėjė, vėsor baisiausė trūka. Valgont i Sėmuona vėita ožsta-

(Nukelta i 50 p.)

lie liuob atsēsiestē Juovitelē, bet Agnē reikiejē, ka tēn būtom Sēmuons. Noējos i kūtalē atruodē, ka ē komelē Lunka, ē ta, skliauda ausimis ē lauk iētont ne anuos, vo šeiminka. Vo kou jau berokoutē aple ēlgus rodēns vakarus, ka laukē lējē, šala, ūžava smarkē vielīva rodēns viejē. Anā neišējē iš galvuos, ka tuokiuoms dēinuoms kaima vīrā, apsēvēlkē mēlēnēs, tor siedietē šaltūs ē šlapiūs apkasūs, sauguotēis nu pru šali lekontiū kolkū ē krimtontiū bombu... Liuob aple tou galvuos ē galvuos, vo če dā ē ta Juovitelē:

– Mamītē, a tetē neožpot vies, ka ons būn apkasūs?

– No, kou, vākali, aš galio žēnuotē? – vuos ne pro ašaras liuob išdauš Agnē, ē tēp jau nebgaliedama nikamē rastē sau ramesnēs vēitas.

– Neožpot, neožpot, – liuob partartē mamas žuodius buočielis. – Anēi sied pri gelžēnē pečiaus ē šēlduos ronkas. Vies tēn nikumet neožpot...

Juovitelē tuoks atsakīms liuob patēks ē ana korem laikou apsēramins.

Vo Agnē, ka ē dēdlē novargusi, kuožna vakara ēdama golē, pīš Dieva Muotinas paveiksla liuob soklops ont kieliu ē ašaruodama prašis ožtarēma, ka gelbietom anuos vīra, vākus nu vēsuokiu nelaimiu ē ka ons grētā ē nenokēntiejēs pargrīžtom nomēi. Pasēmeldusi ē apašaruojusi sava nelaimē, ana darīsēs žemīn, lēps i luova, dā vēina karta parsēžegnuojusi atsēgols ē, liguo saponudama, liguo atmindama ē išgīvendama praleistas so Sēmuono dēinas, pu biški pradies snaustē ē po kuriuo laikā ožmēgs. Bet bova ē tuokiū naktū, ka ni malda liuob nepadis. Vēn akies stuovies sovargēs vīrs, kartās ē sožeists, ē kraujēs aptaškīts... Ē ta naktēs liuob palēks be mēiga. Agnē kartās ē dēinuoms nebūs ramībēs – stuovies akies krovēnē nakti matītē vaizdā ē ana nikāp negalies ožsēmērštē. Ruodīsēs, ka je ne vākā ē ne sens tievalis, belēktom eitē kor i mēška, atsērastē sausa eglē ē pasēkartē.

Vo fronts Latvējuo ēlgesnem laikou nosēstuoviejē vēinuo vēituo. Kou rusā nedarē, kēik nešaudē, kēik nebombordava – ni iš vēitā ē ni par žingsni i pīšaki. Sosētraukē vuokītiū kariuomenē i maža ē kēita rēišota ē anuo ni stuoravamzdēs gaubicas, ni naujausēs katiušas šiou muomēnto parmuštē nikāp negaliejē.

Po kuokē mienēsē Sēmuons patē parašē laiška ē aiškē noruodē, kamē īr ē ka tarnau karto so artēmiau-

sē sosieda Zūberne sūno. Tievalis, pasēklausēs Agnēs skaituoma žēnta laiška, liguo sau, liguo Agnē, nojausdams, kuokēs sunkēs anā īr tēi laukēma nedielēs, saka:

– Lig tuos vēitas īr kuokēs šēšēs dešimtis kēluometru. Rēk da geruokā pavažioutē ož Latvējēs Priekolē. Torint kariuomenēs numeri, atrastē būtom nesunkē.

– A to sakā, ka mon pas anou rēk novažioutē? – nošvētosiuom akim pasēgava gerus tieva žuodius.

– Vo dēk ē ne? Bet rēk, ka ē Zūbernē važioutom. Juk tēn pat īr ē anū vāks.

Tēp tatā Agnēs galvuo tievs iskielē minti aple keliuonē.

– Diel vākū ē diel nomū gali būtē be kuokiuos baimēs, pabūσιο aš ē vēns...

Ka Agnē pasakē sosiedams, kou raša Sēmuons, novažioutē i tou dalini ožsēnuoriejē ē anēi. Iš onks-ta soplanava keliuonēs dēina, ē, atējos anā, vēsē, sosiedē i vežēma, išvažiava lonkītē sava artēmūju. Vežies pu kelis kepalus dounas, lašēniū, cēbuliu ē dā pīrskuoniū, ka valgot būtom gers smuoks. Soprata iš laiškū, žēnuojē iš besēšlaistontiu po kēimus rusu kareiviu, ka tuo pēlkā žaliuo armējuo nier nikuokiuos tvarkuos ē ka anēi tūs Latvējēs mēškūs dves iš bada. Viršininku patepēmou, je anēi kamē netīčiuoms ožkliūtom, je ožsēsprēcītom ē nebnuorietom atvažiavosēms padietē, isēmetē i vežēma ē pu kelēs botelkas samaguona. Vēsē gerā žēnuojē, ka pīš tuokiū vaistū stēpribē ni vēns duors rusu karēivis atsēlaikītē negalies.

Par dēina dēdlē neskubiedamē kielī īveikē. Sotēktē kareivē vēn liuob paruodīs, kor rēk pasoktē. Atvažiavē tujau prisēstatē vīresnībē, ož karta, ka vēsks soktomēs be kuokē gērgždiejēma, patepē vīresnībē stebuklingoujo skīstēmo ē paprašē, ka leistom sosētēktē so sava žmuonims. Karininkā bova gerē, lēipē doutē atvīkielems naktē pamēškies nomē pu vēinā atskēra kombarieli ē iš mēška pavadintē anū artēmūsus.

Sēmuons, kareivēniu terētuorējuo pamatēs bestuovēntē Agnē, iš netēkietoma vuos nēsosētūpē, laimē nosēšvēitē kuožna anuo veida raukšlēlē. Vo Agnē, pamatiusi Sēmuona, vuos anou beatpažēna. So tou pēlko rusēško mēlēnē ons pasēruodē tuoks keists, nebipanašos i bovusi vīra, vo anuo bornelē, bornelē – vēinē, beveik plēkē žondikaulē ē i vēršo prasēkalusi vos ne žmuogaus kaukuolē.

– Jezau, kuoks to esi lėisos ė sodžiūvės... Kou anėi, joduošė, iš tavės tik par vėina mienesieli ĩ padarė? Musintās, kāp išėjė iš nomū, tēp ė tebesi nevalgės ė negierės?

– So gierėmo bieduos nier. Ondėns rodėni kuožnuo mėška pelkie – nuors plauk, bet so douno ĩr vėsā švakā. Ketorės rėikelės dėinā. Potra – grėns ondou, tik šėlts, kumet rasi kuokė bolvė, kumet ne... Pusrėtems ė večerė ė viel tik karšts ondou. Iš kor būs tas rėiboms? Vo kėik dā par dėina priblaška, kėik tū niekam nereikalingu apkasū prikasam. Tatā anėi tēp mumis muoka kariautė...

Agnė, nebsolaikėdama ašaru, veizas ĩ sava žmuogo ė galvuo, ka ne veltou, būdama nomėi, naktimis prisnūdusi tuokius baisius vaizdus liuob matīs.

Po pėrmūju žuodiu Agnė tujau padiejė ont stala dounas, vėrtuos mėsuos, sūrė, svėista, rūgusiu vāgorklu, krienū ė palėipė pėrmiausė pavalgītė. Kol Sėmuons valgė, nobiega ė soėiškuojusi atnešė karšta ondėns, ožtvėlkė atsėvežtū ė anam patinkontiu mietu, ĩ erbeta idiejė plėtelė cokraus.

Pakvepa kaimo ė nomās. Sėmuons valgė neskobiedams, kap par kuokės Švėntas Velikas. Vertė savi nerītė statiū kousniū, vo neskobont sokromtītė ė pasėdžiaugtė tėkruos kaima dounas ė mėsuos gaivėnontio skuonio.

– Kažė a ĩr kumet mon bovusi tuoki skani tava kepta douna? – pasakė ons, veiziedams ĩ Agnė, vo anā tėi žuodė sovėrpėna patė šėrdėis gelmė ė maluoņio šaltelio noėjė par vėsa kūna, atpėrkdamė vėsa keliuonės varga, vėsus pargėvenėmus.

Kol Sėmuons valgė, Agnė nieka nebsakė, tik apėkabėna kaulietus anuo petius, prisėspaudė pri šuona ė gierė anuo kūna šėloma, ė savoujo šėldė novargosė ė išalkosė anuo gėvastī. Anodo ne tik bova pasėėlgė vėns ontra, bet tas vėskas bova keistā nogairints kara nežėnuomībės baisomās, neaiškio ė laikėno dvijū artėmū šėrdiū plakėmo dabā ė po keliū adėnu viel atsėverontio ėlgo, vo gal ė omžėno išsėskėrėmo... Ta keista nuotaika vėstė vėskou ĩ pasėaukuojėma mėgla ė anodo šėndėin, kap dėdliausė duovėna, nuoriejė atėdoutė vėskou, kou par tas ėlgas nedielės vėns ontram minties sakė, kou sauguojė ė nešė sava žmuogėškuo gėlomuo, kuožnuo sava kūna lāsteliė.

Paskou anodo aprokava vėsus nomū rėkalus, Sėmuons pasakė, ka kars jau grėtā torietom pasėbėngtė.

– Agnelė, aš paprašėisio tavės vėina dalėka. Je ku-

met besogalvuosi važioutė pas muni, atvažiouk so sava arklio ė ratās. Aš rėtuo tau paruodėisio ė sopažindinsio so vėino ėe gėvenontio lietovio. Jau dabā tėn eso šiuo tuo pasėdiejės. No, vėsuokiu dalėku, katrū rėks mon statont malūna. Aš tau vėskou galietiuo sodietė ratus, grėždama sau ė parvežtumi nomėi... Ąe vėskas mietliuojės ė niekam nieka nekaštou.

Agnė ė nosteba, ė apsėdžiaugė, ka vėrs tebgalvuo aple sava darba, aple nomus ė rūpėnas tuokės dalėkās. Ė biški paprontavuojė:

– No, a grėtā žad jumis paleistė?

– Nieks nežėna. Bet ka kars pasėbėngs, juk mūsa ėlgā neblaikīs. Vo ons tėkrā, ka nebėlgā betroks. No gal lig pavasarė...

Po nemėiguotas naktėis išauša saulelės paauksints rėts. Galvuo ė vėsamė kūnė bova palaimings nuovargis. Vuos praaušos Zūbernė so sava vežėmo jau stuoviejė pri doru ė Sėmuons, atsėdėivavuojės so Agnė, išėjė ĩ kareivėnės.

– No, kāp tavāsīs? – paklausė Zūbernienė.

– Vėinė kaulā, kāp ė gėvė anėi begal būtė...

– No va, kuoki tatā pas rusus ĩr velnė tvarka...

Kam to, žaltī, tus žmuonis jemi ĩ tas kareivėnės, je anėms neturi kou doutė pajiestė? Ė mūsāsīs paral-kės kap vėlks, nebipanašos ĩ žmuogo...

Kuoki kėluometra pavažiavė pamatė dėdliausi aptvara ė pri tuoruos sostuojusius belaisvius vuokītius. Anėi pakeltuos ĩ vėršo ronkuos ruodė siūlus, adėtas, vėsuokius iš medė padėrbtus žaislus ė siūluojė anus pravažioujėntėms pru šali:

– A netorėt dounas, a kuo kėta valguoma? Mes mainuom ĩ sava prekės...

Zūbernius siūluomė mainītė dalėkā soduomėna ė anėi sostuojė.

– Muotin, juk dā tori poskepalė, išsėmainik ĩ pėrktėnius siūlus. Juk krautovie tuokiū dalėku dabā ni so žėborio nerasi.

Zūbernienė nobiega ė išsėmainė.

Paprašiusi, ka palauktom, nobiega ė Agnė. Tik spiejė isėdietė ĩ kėšenė siūlus, anou ėiopt ė sogava rusu sargībėnis.

– Iš kor, muotrėškelė, to ėe atsėradā pri vuokītīū belaisviu, kas tau leida so anās rokoutėis, kou ėe anėms pardavė, a nesi anū šnipė?.. Akšėn šėn, rėk vėskou išsėaiškintė ė paveizietė, a nerėks patupdītė tavi kap kuokė išdavėkė ĩ kaliejėma...

(Nukelta ĩ 52 p.)

Agnē ož karta dā tuo sargībēnē neklausē, nējē. Dā nuoriejē biegtē pri vežēma, bet anou tujau pat prisigēnē, sojiemē ē puonevalē nosēvedē. Agnē baisesā išsēgonda, nežēna, nē kor anou temp, nē kou darīs, nē kēik laika tas troks. Vo stuovētēms so vēžēmo ont kelio Zūbernems sargībēnis pasakē:

– Tujau pat važioukēt iš kor atvažiavē, če stuovietē oždrausta. Je nē, tā pajimsem ē tamistas so vēso vežēmo...

– Tik, sosiedelē, tuolēi nenovažioukēt, biški pavažiavē sostuokēt ē palaukēt monēs, nepalēkēt vēnuos! – šaukē Agnē Zūbernems.

„Jezau brongos, diel kuokē siūlgalē dabā aš palēikto vēina tuokiuo pekluo. Tuoks tuolēms kels... Bet juk ne žvieris īr, palauks, nepalēks“, – ramēna savi Agnē, matīdama, ka tēi sosiedā nimaž nesostuo, važiou vēn tuolīn...

Vo Agnēs sosiedams atruodē vēsā kētēp:

– Meilē mumis bepalēda, – saka išsēgondusi Zūbernienē sava žmuogou, – važioukem nieka neblaukē.

– Tēp nebūs gerā, rēk bēn diel akiū kēik nuors palauktē...

Ē anēi, ivažiavē i krūmus sostuojē, palaukē kuoki ketvirti adīnas, vo paskou važiava ē nuvažiava...

Tas ruskis, kor nosētēmpē Agnē nu vuokītiū belaisviu, pavedē anou lig sargībēnē būdelēs ē pasakē:

– Būk če ē lauk kol ateis sargības vēršininks, – vo tumet pats ējē ē noējē.

Agnē, pastatīta pri stuoruos ē aukštuos eglēs, tor stuovietē. Ana mata, ka tēi sosiedā jau tuoliausē novažiava ē važiou tuoliau, nimaž nesostuo, nelauk anuos. Jau ē ož miediū ožlinda, jau nebmatuos... Kol maties, ana ē so ronkuoms dā muojava, bet anēi ni soktē neatsēsoka. „No, pēkčē, ka sosētēksem, – mēslēj Agnē, iš baisiuos zlastēs ē bejiegēškoma netverdama sava kailie, – atsērokousio, atrasio kāp ož tuoki darba atsēlīgintē.“

Atsērada šalta, pradiejē Agnē vākštuiotē aple tou eglē. „No, kor dabā mon bedingtē? – mēslēj ana, jau ožmēršusi Zūbernius. – A nerēktom mon biegtē, bet kels līgos, krūmelē artēi nikuokē, vo tas sargībēnis tor šautova ē ons, je biegsio, gal muni nošautē. Ē kēik če dā rēks mon stuovietē? Nē nieks nieka klaus, nē nieks nieka saka. Kumet aš peiškom bapareisio tuoki kieli, eso čistā prapoulusi, vo juk nomēi lauk vākā ē tievalis. Ka Zūbernē parvažiou, anēi tēkriusē pasakīs, ka muni sojiemē.“

Agnē nu vēsuokiu mintiū degtēnuos degē galva, vēino muomēnto atruodē, ka nebgal benostuovietē vēinuo vēituo. Be parstujē ējē ē ējē aple tou eglē. Bevākštuiodama ē nebrasdama nikuokiuos išeitēis pradiejē kriuoctē, bet vēstēik nieks i anou ni nepaveiziejē. Paskou notēla, apsēspakajējē. „Juk diel špoulelēs siūlu i žemē gīvuos neožkas“, – ramēna ana savi ē viel akim liuob isērēms i kieli, korriou novažiava sosiedā. „Vo rasintās kamē tuoliau krūmalīūs anēi monēs dā lauk, vo aš be rēkala pargīveno?“ Pu tuo viel eit aple miedi, viel kriuoctē ē viel apsēramēn. „Jezusmarējē, ka ē vākštuiujo, ka ē jodo, bet nu šaltē jau bēngo sostingtē, pavērtau i miedi“, – rokujēs ana pati so savēm. – A nerēk mon tou išmainītoujē siūlu špoulelē išmestē laukuonās, gal tēi bepruotē dā ē pri anuos prikēbs...“ Bet parsēgalvuojē ē neišmetē.

Paskou, jau po kuokiuos geruos adīnas, atējē tas sargības vēršininks. Nosēvedē ons Agnē i tuoki nedēdēli kombarieli, pasvadēna ont krieslalē ē klaus:

– Vo kuo to lindā pri tū vuokītiū, kou papiemē iš anū ē isēdiejē i kēšenē, kou to, jauna muotrēška, dērbā pas tus belaisvius? – Ē, nelaukēs nikuokē Agnēs atsakīma, pradiejē graibītē pu anuos palita kēšenēs. Agnē bova isēdiejusi saujē džiuovintu vuobolū. Mēslējē: „Je keliuonie šērdēs pakrēs, galiesio pakromtītē ē atsēgausio.“ Vēršininks ištraukē tus vuobolus, atrada ē siūlus.

– Išsēmainiau špoulelē siūlu, – paaiškēna.

– A daugiau nieka? – viel paklausē.

– Juk matuot, ka toštēs kēšenēs...

Vo tēi belaisvē tou anuos douna jau senē sojiedē abe pasēkavujē. Je ē tēkrinsi, nieka nebras...

Pasēveiziejē, pasēveiziejē tas vēršininks i Agnē smailiuoms vīrēškuoms akims, pasēteirava iš kor ana ī.

– Mona vīrs īr če mēškūs, tarnau rusu kariuomenie. Atvažiavau aplonkītē. Eso vēina pati, vo nomūs monēs lauk do mažē vākā ē sens tievs...

– No, tā ē ēk nomēi pas tus vākus, – saka ons, – ē pri vuokītiū belaisviu daugiau neblondiuk. Vēsuoķiū pasētaika ē mes torem vēsus tēkrintē...

Vo kuoks dabā begal būtē tas Agnēs ejēms nomēi? Bet ana vēstēik džiaugas ē īr laiminga, ka bepaleida ē neatimē ni tū siūlu.

Paleista Agnē kēik beikabindama pasēleida kelio ē vēn posrēstiuoms, vēn tekēna, vēs dā neožgesindama vēltēis, ka Zūbernē, rasintās, pavažiavē kamē pamēškīe anuos lauk. Juk ne mažē vākā, vo

paugė žmuonės ī ē dā artėmiausė sosiedā. Bet anū nikamė nebova, nematies ni ka kamė kas kėts tou kelio važiuotom. Ka jau soprata, ka īr palėkta, tā tėik nebėbiega. Tuokė ėlga kelė žmuogos biegtė ē nestavuos. Isėtaisė ē kelė pašalelio kėik toriedama sīluos žingsniava tuolīn. Po kuokiuos posontras adīnas Agnė pamatė, ka anou ontsėgen vežėmo važiuojėntis jau pagīvenės rusu karėivis. Ons bova isėkinkės i ratus tuoki tėrionėška arkli, ka Agnė tuokė gīvulė par sava omžio dā nebova matiusi.

Tas žėlās, neėlgās oustelės pasėpoušės karėivis važiuodams mata, ka prī anou kelio kap paleists nu sėita gīvulis kėik ikabindama i prieki eit apījaunė muotrėška. Anam pasėdarė gailo anuos ē iš tuola jau pradiejė šauktė:

– Ož mona arkli greittiau nepabiegsi. Sieskis, pavešio, važiousiau karto...

Agnė pasėveizieję i pruotinga ē linksma, jau omžiou esonti žmuogo ē pamėslėjė: „No, rėk lėptė pas tou kareivi, juk nieka kėta mon neblėikt, netorio kou darītė. Piestė, ka ē skobiesio, kumet aš galio parėtė?..“ Ė ilėpa ana i tuo kareivė ratus.

Bevažiuodama Agnė, ka ē nemondrė, bet, šiou tou žleberiuodama rusėškā, pradiejė so kareivio braukė ruoda. Arklis kabėna i prišaki tuokės žingsnės, ka atruodė, ka ē tėi ratā sklaiduos i šuonus. Ė ne tėp, ka biegtom gero rėstė, vo daugiausė zuovėzdās. Ons skobieję dėinuos akė novažioutė lig bazės, prisėkrautė ratus bulviu ē lig vakara grīžtė i kareivėnės.

– A tuolėi tori eitė? – paklausė ons Agnės.

– Tuolėi. Līg Strėpėniū.

– Oho, tā vedom pakeliou... Ka paleisio, rasintās tamistā kelė jau nedaug bebūs lėkė, lig vakara gal ē pareisi.

No, ē lek anodo ont nomū, nu ē lek...

Agnė tam geram žnuogou ē žuodės, ē pėrštās paaīškėna, kas ē kāp čė so anou atsėtėka ē diel kuo tuokem tuolėmam kelie ī vėina pati...

– Matā, – saka pormuons, linksmā primerkės akis, – ē rusu kareivė ne vėsė tier bjaurė. Kėtė īr gesrėnė ož sosiedus...

I pavakarė, tėis dėdėlė krīžkelė, ons jau toriejė soktė iš kelė i sava bazė, tad sostuojė ē, palinkiejės Agnė laimingā sogrīžtė nomėi, atsėsveikėna.

„Kuoks tatā pruotings žmuogos mon pasėtruojė ē kāp šin karta mon pasėsekė. Diekou Dėivaliou ē vėsėms Švėntėisėms...“ – pati sau ištarė Agnė, ka iš lėpusi iš ratu, pradiejė desiuotė paskotėnius dvilėka

kėluometru link nomū. Besiediedama ratūs ana bova jau ne tik gerā paėlsiejusi, bet ē vėsa sostīrusi. Ka šarpė pradiejė eitė, apšėla, atsėleida notėrposės kuojės, tad be dėdliesniu biedū trumpėna kieli.

Aplinkou maties jau šėik tėik pažīstamas vėitas, tad Agnė eitė jau bova daug lėngvīau ē linksmau. „Līg so tomso, – torietiuo būtė nomėi ē jau galiesio apkabėntė vākus...“, – mėslėjė ana. Paskou dėdlė pakrėta šėrdės. Agnė, pajiemusi kėšenie bovusius džiuvintus vobulus, pradiejė anus kromsnuotė ē biški atsėgava, bet, ka pradiejė artietė pri Strėpėniū, viel pajota alki ē sėlpnoma, bet sokaupė vėsas sīlas ē ėjė tuoliau. „Sosėjimk, iveiksi, juk jau tik kelė kėluometrā belėka,“ – minties ana ramėna savi.

Parėjusi nomėi ē pavalgiusi skaniuos so mėso išvėrtuos šotīnės ē biški pasėruodavuojusī so tievalio, pabovusi so vākās, tou patio ikaitėmo nojė pas sosiedus.

Zūbernė, pamatė sava kėimė Agnė, ē akis išplietė. Anėi bova nėdėdlė senė parvaživė ē dā tebinkė žemīn arkli. Nebova spiejė dā duorā ni sōtartė, kou sakītė tā muotrėškā, ka ana parės, vo čė jiemė ē prisėstatė jau ana pati.

– No, neklausk, riktingė sosiedā esatau... Tėkrė kiaulės. Kāp galiejėtau muni vėina tuokiuo tuolībie ē nelaimie palėktė? Tarp kereiviu, tarp mėškū... Netorėt ni žmuogėškoma, ni sāžėnės ē dā katalėkās savėm vadėnat, i bažnīcė einant...

– Kuo čė ont mūsa bešauki, a neparsėgavā vuos ne greittiau ož mumis? Tuokės muotrėškas, kap tamista, tarp kareiviu nikumet neprapols... Vo mums isakė važiuotė ē mes negaliejuom stuovietė. Ė tėp, biški pavažiavė, laukiem, bet matuom, ka tavės nepaleid, tad mums belėka važiuotė nomėi vėinėms... Ka būtomem ėlgā stuoviejė, galiejė ē mumis sojimtė ē dā arkli so vėso vežėmo atimtė... Mes negaliejuom tėik rizėkuotė...

– Tamistas par sava gera nieka daugiau nebmatuot, pagatavė gīva žmuogo palaiduotė. Kuokėi tamistas sosiedā esat, je galėt tėp padarītė, mėrsio, vuo tuokiū „gerū“ sosiedu neužmėršio... Nepasakuokėt, monės nimaž nelaukietau, vėskou pati matiau, ē nier čė kuo komedėjės vaidintė.

– Vo mes pamėslėjuom, – šuokuos vīrou padietė Zūbernienė, – ka tavės grėtā nebėpaleis. Juk negaliejuom vėsa dėina ont kelė stuovietė ē lauktė...

(Tėsėnīs kėtūs numeriūs)